

გზაგადასასრული

1888-1890

«მწვეთის» გამოცემის თვეში ორჯერ, ყოველი თვის თხუთმეტს და ოც-დაათ რაცხვებში.

გ ა ზ ე თ ი ს ფ ა ს ი :

იმ წყემსთა

იმ წყემსთა რუსული გამოცემით

12 თოვით 5 მან.

12 თოვით 6 მან.

6 — 8 —

6 — 4 —

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გაგზავნა შეიძლება ამადრესით: *ბ. Кеурилы, Въ контору редакцїи „Мѣсяца“ (Пастыр).*

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიც რედაქციაში იქნებიან გამოგზავნილი დასაბუქდავით, უთუოდ ვრცლად და გასაგებად უნდა იყვნენ პეტრობაგან სელ-მოწერილი. ავტორობაგან გამოგზავნილი სტატიები შეიძლება ხან-დის-ხან შესაძლებელი და შესწორებით დაიბეჭდონ.

სტატია, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკან დაუბრუნოს

სტატიები მიიღებიან რუსულ ენაზე და დაწერილიც და თარგმნით დაიბეჭდებიან.

თელავის სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებლის სამმართველოსაგან.

თელავის სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებლის სამმართველო ამით აუწყებს ხსენებულ სასწავლებლის მოწაფეთა მშობლებს და ნათესავებს, რომ განმეორებითი ეგზამენები დანიშნულია სასწავლებელში 25 აგვისტოდამ ამა წლისა, ხოლო მისაღები ეგზამენები — 31 აგვისტოდამ 1 სექტემბრამდე. (2—2).

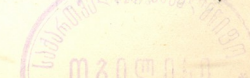
შეშცდარი დასკვნა.

დაიწყეს ხელახლად წერა სამღვდლოებისათვის ჯამაგირების დანიშვნაზე. ჩვენი მართლ-მადიდებელი სამღვდლოების ნიეთიერი მღვდამარგობის გაუმჯობესობის შესახებ ბევრსა სწერენ დღეს საერო ჟურნალ-გაზეთებში სომხები, ებრაელები და ხან-დის-ხან თათრებიც! მაღლობა შენთვის, ღმერთო! რაღა გვიშავს,

როცა ასეთი მზარუნელები გვეყვანან! სწორედ გასა-ოცარია საზოგადოების აზრის სხვა-და-სხვაობა ერთ-სა და იმავე საგანზე. აი ფაქტებიც ჩვენი სიტყვების დასაბუქებლად:

1825 წლიდან აღიძრა კითხვა, რომ სასულიერო სემინარიაში მოწაფეთათვის ესწავლებიათ ბალოხნობა და პირველ დაწყებითი საექიმო სწავლა. გაზეთებმა ერთხელ აღიარეს და დაამკიცეს, თუ რა დიდ სარგებლობას მოუტანდა ბალოხნობის და საექიმო ნაწილის შესწავლა ჩვენს ახალგაზრდობას. ამ საგნების სწავლება ყოველ იწყეს ჩვენს სემინარიებში. დაღა 1860 წელიწადი. დაიწყეს წერა, რომ ექიმობის და ბალოხნობის სწავლება სემინარიებს ხასიათს უფუქებს და მათთვის ეგ საგნები სრულებით უსარგებლო და მავნებელია. ამ აზრს დაეთანხმა საზოგადოებაც და მოითხოვა ხსენებულ საგნების სემინარიის პროგრამიდან გამოორიქვა.

ბევრი წერს და ბოლოს დაამტკიცეს, რომ თუ ლათინური და ბერძნული ენების სწავლებას შემოვიღებთ ჩვენს სასწავლებლებში, ყოველივე უმე-

დურებას ავიცლნთ თავიდანა. იქვე და ვათავდა. შეამკირეს გაკვეთილები სამშობლო რწისა და სხვა ზოგიერთი სასარგებლო საგნებისა და მათ ნაცვლად გააძლიერეს ლათინურის და ბერძნულის სწავლება. ერთსა და იგივე კლასში დღემდე ხშირად ბერძნულიდგან ორ-ორი გაკვეთილი იყო ხოლმე! ბოლოს იწყეს ბაასი და დამტკიცეს, რომ აუცილებლად ჩვენს სასწავლებლებში უნდა შემოვივილოთ ამ ენების სწავლება, თუ გესურს, რომ ჩვენმა სემინარიუმმა მღვდლებმა ქვეშაირიტად შეასრულონ თავიანთი დიდი მოვალეობაო. შემოიღეს ამ ენების სწავლება. განვივლო ავეროც-და-ხუთმა წელმა მას აქეთ, რაც ამ ენებს ასწავლიან ჩვენს სასწავლებლებში, მაგრამ დღემდე ვერ ვხედავთ იმ კითხვას—დღეობას და ბედნიერ ცხოვრებას, რომელთაც ამ ენების შესწავლისაჲან მოველოდით. ამ ბოლოს დროს იწყეს წერა და ბაასი რომ ამ ენების სწავლება ან სრულიად მოსპონ ჩვენს სასწავლებლებში და ან შესაძინველად შეამოკლონ მათი გაკვეთილები და მათ ნაცვლად დააძლიერონ სამშობლო ენის და სხვა სასარგებლო საგნების სწავლება. ესეც აღსრულდა. მოსპობით, მართალია, არ მოუსპიათ ამ ენების სწავლება, მაგრამ მათი გაკვეთილები შესაძინველად შეამკირეს.

რად გვემართება ასეთი შეცდომა ერთსა და იმავე საქმეში? იმიტომ რომ ჯერეთ კიდევ ვერ მივხვდებით, თუ რაშიმდე დგომარებას ჩვენი ახალი თაობის ქვეშაირიტე და მეგობარებას აღზრდა. ჯერეთ კიდევ კარგად ვერ ვაძინებთ რომელიმე საგნის კარგს და ცუდს მხარეს. სხვისი აზრით დავდივართ და ამიტომ მოგვიძის, რომ რაც დიდის შრომით და დღე-წლით აღვიშენებთა ოც წელიწადში და სასარგებლოდ მიგვიღია, შემდეგ მასს უარსა ვეყოფით. რამდენ ბიჯსა წაუდგამთ წინ, იმოდენი ბიჯით უკანვე ვერუნდებით. მართალია, გამოცდილებმა ძალიან სასარგებლოა, მაგრამ ხშირად ეს გამოცდილება ძლიერ ძვირად გვიჯდება. ამიტომ რიგია დავფიქრდეთ, როცა რაიმე ცვლილების შემოღებას ვაპირებთ, ჩვენს გონებით და აზრით ვიმოქმედოთ და სხვის სიტყვებს და რჩევას ბრძობთ ნუ მივინდობთ.

სწორედ ამ გვარ შეცდომაჲს აზრს ვხედავთ საქორა ჟურნალ—გაზეთებში სამღვდლოებისათვის ჯამაგირების დანიშნვის შესახებაც. «მწყემსი»-ს მე-12 №-ში ჩვენ რამოდენიმე სიტყვა ესთქვიით

სამღვდლოებისათვის ჯამაგირების დანიშნვის შესახებ. ზოგიერთ მღვდლებს არ მოსწონებიათ ჩვენი აზრი. იგინი ამბობენ თურხე: «მარტოვლობას ყოველითი შეუძლია თვითოიკუთს მღვდელს სამოც—სამოცი თუხანი დაუნიშნოს. მართებლობამ მხოლოდ ბრძანოს, და ხაზინაში საქორა ფულები ყოველთვის მოინახებოა». სწორედ ასე სჯიან ხოლმე ზოგიერთი გლეხებიც: «ბატონო, ოღონდ ხელმწიფემ ბრძანოს, თორემ ათი ათასი მილლიონ ფულს მოაქრევენეს ერთ დღესო; რა საწინდლო საქმეა ეს». რაც უნდა ელაპარაკოთ ამ კაცებს, მათ მიინც ვერ დაარწმუნებთ, რომ სახელმწიფოს ვალი აქვს და ღად სარგებელსაც იხდის.

ღმერთმა ინებოს, რომ თვითოიკუთს მღვდელს ექსეს-ექსესი მანეთი დანიშნოდეს ჯამაგირად. ეს ჩვენთვის სასამოჯნო ოქმება, მაგრამ ის კი არა გერწამს, რომ ჯამაგირების დანიშნვამ სარწმუნოება და ზნეობა აღამაღლოს ჩვენს ხალხში და ჩვენც, სამღვდლოების, კითხვას—დღეობა მოგვანიჭოს! როგორც რუსეთში, ისე ჩვენს საქართველოში, განსაკუთრებით ქართლ-კახეთის ეპარქიაში იშვიათად შეხედებით ისეთ მღვდელს, რომელიც ათას მანეთზე ნაკლებს იღებდეს სამრევლოში და ზომ დიდიუნენ ასეთი მღვდლები, თუ იგინი ათასი მანეთიდან ექსეს მანეთზე ჩამოაყენეს და ყოველივე საჩუქრის აღება მოუსეს!

ზოგიერთი ამბობენ: «ღრამის აღეა სამღვდლოებს ამკირებს ხალხის თვალშიო. ჯამაგირების დანიშვნა კი სამღვდლოებს აღამაღლებს სამრევლო თვალში». ჩვენ წინააღმდეგი ვართ ამ აზრისა. ჯამაგირების დანიშვნა ჩვენს სამღვდლოებს გავლენას ვერ შესქენს ხალხის თვალში. ამის დასამტკიცებლად ავილოთ, თუ გინდ, ურიების რაბინებით, თათრების მოღვენი და ზოგიერთი სექტანტების მოთავე და ხელმძღვანელნი პირანი, რომელნიც არავითარი ჯამაგირებს არ იღებენ, მარტო საჩუქრებით და ღრამით სცხოვრებენ, მაგრამ მათ დიდი გავლენა აქვთ თავიანთ სამწყსოებზე.

შხალესი სასულიერო მთავრობისაგან ჩვენს სამღვდლოებსას სასტიკად აღკრძალული აქვს მღვდლო-მოქმედების შესრულებისათვის ვაქრობით ფულების და საჩუქრების გამოთხოვა; ზოგიერთი მღვდლები ამ აღკრძალვას ყურადღებას არ აქცევენო, ამბობენ. მაგრამ არ შეიძლება ორიოდ კაცის უმხ-

გაესო მოქმედებისაგან დასკვნა შევადგინოთ მიეღს სამღვდელთაგანზე. შინ გვიფიქრებდნენ, რომ ჯამაგი-რების დანიშნვის შემდეგაც არ ჩაიდნენ ზოგიერთი პირი ამისთანა მოქმედებას? აიღოთ სხვა და-სხვა დაწესებულებაში ზოგიერთი მოსამსახურე პირნი, რომელთაც 600—1000 მანეთზე მეტი ჯამაგირი ეძლევათ წელიწადში, მაგრამ განა ისინი ამ ჯამაგი-რებს გარდა სხვა არაფერსა არაფერს არ ითხო-ვენ ხოლმე საქმის აღსრულებისათვის? ლმერ-თმა ჰქმნას, რომ არავის არასდერი არ მოეთ-ხოვოს!

ზანთე «ივერიის» მე. № 145-ის მოწინავე სტატიაში ჩვენ ვკითხულობთ: დიდი ხანია რუსეთში და ჩვენშიაც საყვედლონი და საჩივარი გაიხმოდა, რომ სამღვდელო-ება ვერ ასრულებს პირნათლად თავის მოვალეო-ბას, ვერ უწევს იმ სამსახურს მდაბიო ხალხს, რისაც ვაღიარებდით; საუკეთესო მოწაფენი სასულიერო სემინარიებისა და აკადემიებისა მღვდლობას არ ეტა-ნებიან და მხოლოდ ისინი კისრულობენ ამ თანამ-დებობას, ვინც და სხვა ალაგას, სხვა ხელნაწი ვერა-ვითარს ნიკა ეფნარს ვერ იხედა...

ამ გარემოებას მიაქცია ყურადღება უფწმიდესმა სინოდმა და შეიმუშავა პროექტი სამღვდელთების ყოფი-ცხოვრების გაუმჯობესებისა. პროექტის აზ-რით, მღვდელს დაენიშნება წელიწადში 600 მან... ეს ჯილდო სრულიად საკმარისია, რომ სამღვდლო კაცი უზრუნველი იყოს ნიეთიერად და ერთგუ-ლად შეუდგეს თავის წმიდა მღვალეობის აღსრუ-ლებას».

ამ წერილის ავტორს ჰგონია, რომ უფწმიდესი სინოდი პირველად ადგენს პროექტს სამღვდელ-თებისათვის ჯამაგიების დანიშნვის შესახებ. სა-მღვდლოებისათვის ჯამაგიების დანიშნაზედ კითხვა აღიძრა რუსეთის იმპერატორის პაელებს ბრძანებით. შემდეგ იმპერატორის აღიქმანდრე პირველის დროსაც მრავალი მიწერ-მოწერა და მსჯელობა იყო ამ საე-ნის შესახებ. იმპერატორის ნიკოლოზის დროს სა-ხელმწიფოთა კომენტაო მინისტრმა პროექტი შეადგინა რომ 19 მილიონ სულს დადებოდა გარდასახლად თითოეულს ექვს-ექვსი შაური და ამ შეკრებილი ფულისაგან დანიშნოდა სამღვდლოებას, სასწავლე-ზლის მექონს, 700 მანეთი, ხოლო უზარალო მღვ-დელს სამას-სამასი მანეთი. მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს პროექტი პროექტად დარჩა და არასდერი გაცე-

თებულა. ყოველთვის იყო ლაზარაკი სა-მღვდლოების ნიეთიერ მღვამარეობის გაუმჯობე-სობაზე და, მართალი უნდა სთქვას კაცმა, რომ დღეს ჩვენი სამღვდლოების ნიეთიერი მღვამარეობა ბევრად გაუმჯობესებულია უწინდელთან შედარებით და იმედია, რომ ეს მღვამარეობა კიდევ უფრო გაუმჯობესდება, მაგრამ ჩვენ შინც კიდევ იმას ვიტყვი, რომ მართა ჯამაგიების გადიდება სარწმუნოების და ზნეობის საქმეს დიდად არ დაე-ხმარება.

ჩვენ იმედია არა გვაქვს, რომ საერო ყურნალ-ვაზეთების პროექტები ჩვენი სამღვდლოებისათვის ჯამაგიების დანიშნის შესახებ გამართლდეს.

როდესაც საქართველოს საქმარხოსოში შემ-წვობა დაენიშნათ მღვდლებს ხაზინიდან, მაშინ ზო-გიერთი შტატის მღვდლები დაშინენ უჯამაგიროდ. მასთან ამ შემწვობის დანიშნის შემდეგ ბევრგან დაარსდენ ახალი შტატები. როგორც უჯამაგიროდ დაშინილი ისე ახლად დაარსებული შტატების კრე-ბულთათვისაც მოითხოვს მღვდლო-მთავრებმა ის მცირე შემწეობა, რომელსაც ჩვენი სამღვდლოება, დიდი ხანია, იღებს ხაზინიდან. საქმე წარვდგინა უმა-ღლესს მთავრობას. საქმის განხილვის შემდეგ უქა-ზით გამოცხადა მღვდლო-მთავრებს, რომ მათი თხო-ვნა ვერ იქმნა აღსრულებული. უქაზში სწორდენ: სახელმწიფოთის ცხლანდელი ფინანსიური მღვამარე-ობა ნებას არ აძლევს მართელობას, რომ ხსენებულ შტატების კრებულთაც დაენიშნოს შემწეობა. უმ-ჯობესი იქმნება, იმათ მოაკლოთ ეს შემწეობა, რო-მელთაც არა ესპირობებდა და მათ დაუნიშნოთ, რო-მელთაც არა აქვსთ დანიშნული და ძალიან კი საქირო-ებენ. ამის შემდეგ განა კიდევ უნდა გეკონდეს იმე-დი, რომ ლეკანოზებს დაენიშნებთ ხაზინიდან ჯა-მაგირებდ თვითოეულს თას ორასი მან., ხოლო მღვდლებს ექვსას-ექვასი... ლმერთმა ინებოს, რომ საერო ყურნალ-ვაზეთების სიტყვა აღსრულებული-ყოს, მაგრამ ეჭვი გვაქვს. ერთი-ორი საუკუნის შემ-დეგ ვინ იცის, რა იქმნება?

სამწუხარო ის არის, რომ სამღვდლოებისათვის ჯამაგიების დანიშნაზე პროექტებს ვადგენთ და დღემდის ვერ მოგვიხერხებია ეკლესიებთან პატარა ქობების აღშენება, რომ ეკლესიის კრებულმა მათ-ში თავი შეიფაროს. საჩუქრების მოსპობაზედ ვბა-სობთ, როდესაც სამრევლოებში ნებაყოფლობით

შეკრებილი ღრამის ჟურლები ვეღარ ამოუვია სამღვდელეობებს სოფლის მამასახლისებისაგან. საჩუქრების აღება ისე ვერ დამდაბლებს სამღვდელეობებს, როგორც იგი არ ამდაბლებს კარგს და გამაჯილოს ექიმებს. საჩუქრების აღება არ მოისპობა, ვიდრემდის სულიერნი მწყემსნი და სამწყსანი იქნებიან ქვეყანაზე. და ღრამის მაგიერ თუ ჯამაგირებს დაუნიშენენ მღვდლებს, ამას აქამდისაც კი თხოულობდა სამღვდელეობებს და უწმიდესი სინოდისაგან ახლად შედგენილი პროექტიც ამ კითხვას შეეხება.

დკ. დ. ღამასაძე.

არა უშუაღ, ჩასა იტყვიან.

გაზუთ «ივერიის» მე-146 ნომერში ჩვენ ვკითხულობთ ერთ უთავბოლო შენიშვნას იმ მცირე შენიშვნის შესახებ, რომელიც ამას წინეთ «მწყემს»-ში იყო დაბეჭდილი. ეს შენიშვნა შეეხებოდა ქუთაისის გიმნაზიაში წველს სწავლა დამთავრებულ ქართველთა რიცხვის შექცირებას. დიდად სამწუხაროა ჩვენთვის, რომ ამ გიმნაზიასთან ისეთი დაახლოებუელი პირი, როგორც ამ შენიშვნის ავტორია, ამისთანა სუსტს და უსაფუძვლო პასუხს იძლევა ამისთანა სავალალო და საზატიო კითხვის შესახებ. შენიშვნის ავტორი ჩვენს გიმნაზიაში ქართველ მოაწუყოთა რიცხვის შექცირების მიზეზად ასახელებს ჩვენი თავდაზნაურობის სიღარიბეს და შეუქცობლობას. ამისთანა „გონივრული და საბუთიანი“ გამოკვლევის დასამტკიცებლად შენიშვნის ავტორს მოჰყავს თბილისის პირველი კლასიკური გიმნაზია, სადაც ავტორის აზრით, მრავალი სტიპენდიებია, და ამისათვის მრავალი ქართველი ათავებენ სწავლას ამ გიმნაზიაში. შენიშვნის ავტორს რომ გიმნაზიის «სტორიისათვის» ეკითხა, ისიც კი ეტყოდა მასს, რომ თბილისის პირველ გიმნაზიაში წველს სწავლა დამთავრობაში ქართველმა!... ეკვლა ხედავს, რომ მეტნუთე და მეექვსე კლასებში მოსწავლეთა რიცხვი დიდად, განსაკუთრებით ქუთაისის გიმნაზიაში. ამ კლასებიდან კი ძალიან მცირე ნაწილი მოსწავლეთა გადადის მერვე კლასში. ამ კლასების შემდეგ მცირდება არა მარტო ქართველ მოაწუყოთა რიცხვი, არამედ სხვა ტომთაცა. რა მიზეზი უმლის სწავლის დამთავრებას

მოაწუყებს ორს უკანასკნელს წველს? სიღარიბე არა გვეჯერა. ზმირად გვინახავს, რომ ერთი გიმნაზიიდან ატირებული მოაწუყე სხვა დამთავრებულ გიმნაზიაში მიზნობდა სწავლის დასაშავრებლად. ძალიან ძვირად უჯდებათ ამისთანა მოაწუყებს ერთი გიმნაზიიდან მეორე გიმნაზიაში გადასვლა, მაგრამ ისინი მინც კარგად ამთავრებენ სწავლას... რა უშლიდა მათ სწავლის საქმედი ხელს ერთ ადგილას და ან რა უწუობდა მეორე ადგილს ხელს. ამისთანა მაგალითები ხომ ბევრია, ამაზე შენიშვნის ავტორი ალბად მოგვიგებს: «ამ მოაწუყებმა თვითონ ითხოვეს გადასვლა და გიმნაზიის რა ბრალია». დაიხ, საქმით ასე სჩანს მართლა, მაგრამ ნამდვილად როგორც ხდება ეს, მხოლოდ ერთმა დემენტმა და თვითონ იმ გადასულმა მოაწუყებმა უწიან. შენიშვნის ავტორს მეექვსე და მეშვიდე კლასებში მოსწავლეთა რიცხვის შემცირების მიზეზად, როგორც ზემოთაც ვსთქვით, მიანჩია თავდაზნაურობა სიღარიბე. რადა ამ ორ უკანასკნელს წველს ვეღარ შესძლევს მშობლებმა თავიანთი შვილების რჩენა? პანსიონში მცხოვრებ მოაწუყებს რადა უშლიდა სწავლას? აქ შენიშვნის ავტორი მიზეზად დაგვასახელებს, მოაწუყების სისუსტეს სწავლაში. აქ პასუხს ვეღარ მივსცემთ ბ. ავტორს და ჩვენც დავუთანხმებით, რომ, თუ პირველი კლასიდან მეექვსე და მეშვიდე კლასამდის რიგინად არ უსწავლებიით მასწავლებლებს მოაწუყებიისათვის, რასაკვირველია, მეშვიდე და მერვე კლასის გათავება მათთვის ძნელია. შედის პირველ კლასის განყოფილებაში ასი მოაწუყე და კერძის ათავებს აჯრამეტი. რა არის ამ სამწუხარო მოვლენის მიზეზი? როდესაც ამაზედ პასუხს მოგვექმს შენიშვნის ავტორი, მაშინ მივსცემთ მასს დაწვდილებით პასუხს. რასაკვირველია, ასს მაჯირდში რომ ოცი სუსტი ადმოჩნდეს და კერძი ვერ გაათავოს, შეიძლება. მაგრამ ასს მოაწუყეში რომ მარტო თვრამეტის მეტმა სწავლა ვერ დაასრულოს და 80% უკანვე საზოგადოებას უსარგებლო წვერი დაუბრუნდეს, ამისი კი რა მოგვსენოთ!

ჩვენი მოგზაურობის უმნიშვნელობა.

(გაგრძელება *).

წარსულს წელში, 19 ივლისს, ნაშუადღევს ხუთ საათზედ ნების პროსპექტზედ ვაილის დროს, ჩვენი ყურადღება მიიქცია ყსანის საკრებულო ტაძარში. მწუხრის ლოცვა თავებოდა, გოდესაც ჩვენ ამ ტაძარში შევედით, დაეთავლიერეთ ეკლესია. ტაძარში მოკეცნათ თხუთმეტამდე ბავშვი მოსანათლავად. თავდაპირველად მღვდელმა ეპარქიების მონათულის აღსრულება ჩასწვრა მეტრიკაში და მაშინვე დაამზად მეტრიკილამ აღმოწერილობანი მოსანათლავ ბავშვების მშობლებისადმი მისაცემად. შუა ეკლესიაში დასდგეს ემბაზი და შუამდის გავსეს წყლით. ემბაზს ირგვლივ შემოუდგნენ მიმრქმელები ეპარქილებით. მღვდელმა ჩამოუარა ბავშვებს, ჯვარი გადასახა და შემდეგ დაიწყო ლოცვა საზოგადოდ ყველასთვის. ბოლოს ყველა მოსანათლნი დასავლეთისკენ მიმართუნა და შეფუცებინა მათ წესისამებრ. მრწამსის წარმოთქმის შემდეგ სათითულოდ აცხო ზეთი ბავშვებს და სათითულოდ ჩაიყვანა იგინი ემბაზში ერთიანი სიტყვის წარმოთქმით. ყველასათვის ემბაზი ერთიანი და ნაკურთხი წყალიც ერთი. საზოგადოდ, რუსის მღვდლები ძლიერ მოხერხებით ჩაყოფნებენ ხოლმე მოსანათლ ბავშვებს თავს ემბაზის წყალში. ერთ ხელს ტურხზედ და ცხვირზე მიაფარებენ, რომ წყალი ბავშვს პირში არ ჩაუვიდეს, მაგრამ ამოკვანის დროს ხელის მალე მოაქლიან. მოსანათლავს წყალში მთლად დაუმალავენ თავს, მაგრამ შუა წელს ქვემოდამ მოსანათლი სრულებით წყალში არ სველდება, არ ვიცით კი რა მიზეზისათვის. სათითულოდ აცხეს მათ მირონი, შემდეგ მოსწონდეს და აღკვეცეს თმა. ასე ამ ნაირად ამ პატროსანმა მღვდელმა ერთი საათის განმავლობაში თხუთმეტი ბავშვი მოსანათლა ერთ ემბაზში. ეს რომ ჩვენს საქართველოში ჰვადედოს რომელიმე მღვდელმა, ის დაუსჯელად ვერ გადაჩნება.

მეორე დღეს წირვა მოვისმინეთ ისაკიევის შესანიშნავ ტაძარში. თუმცა რიგი იყო, ტრაპეზში შეესულიყავით, მაგრამ ეკლესიის ერთ დიდ სვეტთან დადგქით და იქილამ ოყურბდით მღვდელ-მოქმედების და წირვას. დაიწყო დიაკონმა სამოციქულოს

კითხვა და ისეთი დაბალის ხმით, რომ სრულებით ვერ გაიგებდით, თურა კითხულობდა იგი. ბოლოს მოუმატა თან-და-თან ხმას და კათაგვისას ისეთი მაღლის ხმით დაიწყო კითხვა, რომ აღიარსფერი აზრი აღარ ისმოდა წაკითხულიდამ. სახარების წაკითხვაც სწორით ამავე წესით იცან. ეკლესია იტაცებს მკითხველის ხმას და წაკითხულის აზრი სრულებით არ შეუძლია გაიგოს მკითხველმა, თუ არ იცის, რომელ სახარებას კითხულობს და ან თუ სახარება ზემოხრად არ იცის..

ტაძარში ჩამოატარეს ფულის შესაკრები ყულაბი პირველად, როდესაც «მოკლეთ თავყვანი სცეთ» იგალობეს, მეორედ სახარების კითხვის დროს, მესამედ «რომელი ქერაბიმთას» გალობის დროს, და მეოთხედ განიცადეს გალობის თქმის დროს. ყულაბს, მართალია, ძლიერ ზრდილობიანად ატარებენ და ისე შეუპოვრად არ გადადიდებთან წინ, სანამ მასში არასფერს არ ჩაადგენ, როგორც ჩვენში იცან ზოგიერთ ადგილას, მაგრამ ამ ყულაბებს, როგორც ესანს, ძლიერ მოუტეხრებათ თავი ხალხისათვის და სრულიად სასიამოვნოდ არ უჩრება საზოგადოებას სახარების და «რომელი ქერაბიმთას» გალობის დროს გროშების ჩხრიალი, ამის შესახებ არა ერთი საჩივარი მოვისმინეთ ჩვენ ხალხში. მრავალი ისეთი წეს-წყობილებანი არიან შემოღებულნი, რომელნიც ჩვენებურს მართლ-მადიდებელს არ მოეწონება და, მართლაც, არავისათვის არ უნდა იყოს მოსაწონი, მაგრამ კაცი თუ ერთ მოქმედებს შეეჩივა, ცუდიც რომ იყოს ეს მოქმედება, მინც აღარ ენოთირება მასს. გულით გესურა ამისთანა წეს-წყობილებათა მოთხრობა, მაგრამ, ჩვენ და სამწუხაროდ, არ შეგვიძლია თავისუფლად მათზედ წერა.

მრისტიანი ძალი ნაღონისა.

თარგმნილი ლ-საგან.

ვუძღენი ძვირფასს ბიძას იასონს.

სინანავს ამაჟს რომს, წყევდიით მოსილს გაშლადით, აშეგუხლთ ბაღების ჩრდელში; უხმო დაჭაზნი ჩამწერაგუხლნი მძიმე სანუჟეს ჩაგუგაჟს გულში. გასაფხულისა დამის სიმშვიდე მეთუბს მძინარე დიდ მოკდუნსედე

*) ის. «მწეგისი»-ს № 11.

და მთავრის აწნსლი ბრწყენს და ელტ
ჰკრთის და ცემციემებს მღინარო ზვირთებზედ.

ტბობი ბრწყინგაღუ თეთრის ზოლით
მიტოკავს თუას; ბნელს ნაპირებ შუე;
ჩაფიქრებულას ჩუხ-ჩუხ ღულუნით
აგორებს ტალღებს, მარბის, მიშუსუ.

სძინავს ჭრისტიანს ახალ-გაზდა ქალს,
მას თაგი ქვემოთ ჩამოუზრდა
ნესტიან შკელს ციკს საშურობილკში;
ზის ის და ხელში ჯვარტმა უზერია.

უნყოფო და ფუჭნი ცამადრენ
იძის მტანჯულოთ ცდა და გულის ბრაზი;
ვერც მათა აღთქმამ, ვერც მისმა ტანჯვამ
ვერ შეურყიას მას რწმენას აზრო.

ის უღობულის მსაჯულისაგან
ანს სასაგებლოდ განზადებული,
და სახელალოდ სხვა მსაჯულის წინ
წარსდგება კრძალვით ცამა ქალწული.

და აღესკებული წმიდის სურვილით,
რომ ყველაფერი ზესენელს შესწიროს
უხლადემა ის ტანჯვის ბოლოს,
ბოლოს კელანს და ძნელს სამცხეკრას...

მას ეინაზრება სამშობლოს გელნი,
გროლი ჩრდილები ცაცხეთ და ჯადრების,
მღინარის ცისფრათ დაკვანწულობა
და თითქმის სხელიც იმას ბავშობის,

ასე წინანდელს წყნარს ტბობს ცხოვრების
ის თაგის გულშიდ ცოცხლად იგონებს,
მგრამ ვერც შიფოთავს, ვერც შეინებავს
ესენი იმას ველარ უღვიძებს.

სამქვენიო ყოველ გვარ საგნის
გულ-გროლად ხედავს ის მიჭიკა!
ან სთვლის საჭიროდ წუთის სოფლის ბედს,
ანც გულ საწვევტი რნება გულშია.

აღესილმა ციურ ხასობათა
იძის უგრემლოდ და უნაღვლოდ
ურყო ქვეყნის გუნდ სასურველთა
და ტბობი ოცნება ახალ-გაზრდობის,—
იგი ჭრისტიან და ღვთის ტრამეზზედ
შუათ ანს შესწიროს სულ ყველაფერი,
როცდ შეშობილ ანს მას ცხოვრების ცხა,
რაც ანს მნათობი მისთანა მცაყრო.

II

ამაჟად ტობრზედ მადლა აღმართულს
ნერონას დანაზის წინადა სძინავს;
მის ირცელიე მიუტებრ გადამწავნებულ
ჩინართა მწვერთაი ღამათათა სდგას;

წუნარის სინაზით ბინდით შოცხული
მის ირცელიე ზადი ფეშაგის, სულს ითქვამს;
მის ჩრდილში წყაროს ანგანა წვალი
ჩქეფებთ ელვარე ტარემოს შესეფავს.

შორს მთები ზოლსებრ ჩამწვრიკებულინი
ზეცაშიდ მადლა ავარტობის
და უდაბურთ მათზედა ტყეხნი
შავად მოსილნი ურყევად გღინ.

სძინავს მთელს არეს, მხოლოდ ღლიბინი
ზის ფანჯარასთან ჩაფიქრებული...
უნუგეშობით, მწარის ფიქრებით
სული აემღვრა, ანს არეული.

ჭრისტიანთ მტკრი დიდი ზატრცი,
ომშიდ განთქმული ვითმოძარი,
აღმრულს ტრფობის აღს ვეღარ უძლებდა,
დამონდა ვით უბა გუგუარბი.

ხალსს, ღსინს, შექცევას მოშორებულს
შუაღამის დროს წყნარ სინაზეში
იგავ აღხნებულ ფიქრთ ტრფობის აღი
სწავს, სულს უხუთავს ტანჯვებით გულში;

დაუწყნარებლად ოცნება იმას
ანა სხსუმიო ტრფობით ამოფოტებს;
მის გული ზნასიანი წინ უხატვენ მას
ცოცხლად სასატრვალ ტრფობას სურათებს,
და გაზაფხულის წყნარ სობინდეში
ის წინ მკინფოსის სახესა სედავს,
სახეს საფარველს და მის თვალებსა
ცოუწნს იმადით აღესილას სჭერტავს.

III

მას შემდეგ რაც რომ მისთანა ქალწული
სამსაჯულოდა ანს მიეყინილი,
გაფხინლდა მისი ციკი ქვას გული
ამღენ ხნის შიშვლით ღრმა ძილს ჩაფლული.

აღბინის გულშიდ სასახლის რყენამ
უბოწო ლტოლუა უცხათ დამურხო,
მაგრამ წრფულ ტრფობამ ბოროტ აზრთ მტყრმან

ბილწ ლტოლვის ხმლისებრ შემოსვრა უწყოა; ჩრამის სასჯელს რის უცხადებდა ჩრამის სასახლეს ამაუი შეილი, თუითონ აღბინი მას ვერა გძმრბდა გული რომ ქქონდა ქრისტიანული, და მშვენიერის პატრიმის სიტყვებს იგი სინახობით ღმრად უურს უცდებდა და ნაპერწკალი საწმენოების ღმრათ, ნათლად გულში მას ნაპება. სიკვარულმა და საწმენოებამ დაფხტეს მასშიდ მკელ შეტლამანი და შეურთეს ამაუი გული, მალახ ზნეობით სასკლავანი.

IV

მტკედის ფერ ტაზვად აღმოჩნეულით ცეტსლებრ ანთო ცისკრის სხავები და ანუ მარე მან განახათ ვით ცეტსლის აღის მძლავრი ზვირბები; იქეთ, წყლის ებღმა გამახანწონება მზემა ხელისად და სხობათ თამაშით და რქორს რკოლებებრ აღმოცურება, ანათეს, ელავს საიმპარტანით. რომს ებღვიმბ. ხალხი ჟგუფე-ჟგუფად ბემონს გუგუნით ესწრთებოდა და ხალხის ჭრელს ზვარბებს რამის დიდ ცირკო თითქმის თავმდინ ძღვილდა იტყვდა. მდიდრულად მორთულს თავის ღოუპაში წითელ მანტია ზედ წამოსხმული ზის იქ ნერონი თავის მეგობრებში, რქორ და ვეტსლშიდ სულ ტაჭადილი. მეგობართ რიცხვში ჩვენი აღბინი, მტანჟველ-ფიჭრებით მითლად დაჭინტული, ვით ღამე წყნარა და მშვენიერნი სიღამაზითა ბრწყინავს ბედვრული.

მოკუთმენლად ხალხი ქოთქოთებს მითთვის დანიშნულს ადგილებზედა, მაგრამ—ანიშნეს და კარა უცბათ ჭკინით გაიღო ვინე-ჟგონიმღებზედა,— და მოკედანზედ ხელის ნობივით გუფხვი გამოადის საამაჟიანა; მის შემდეგ მარჯვედ და გულ-თამამად ქალი შემოდის ხელში ჟვარბითა;

თუთრად მოსილი ის წამებული წყნარის სიმშვედით იმპრებოდა და ერთ წამს ცირვის ძერა, ხმაურობა მუის შეიცვალა ურუ უღბნოდა. ვით ჯილდო მუნჯურ აღტრების ნინამე ტიურ მშვენიერებას, ვით ღამდი იდგა მწანე აღბინი ქვეშ ნაპვიდა ფერ შემკთალს თავი

უცტრად ხალხთ წინ ნანშუმა ულის ისმა ხმა მისი გულ მომხიბლავი.

V

«უგანახელების სიტყვის სათქმელად ვიძვე მე ჩემს ენას აორთოლებული: მშვიდობით, რამო, ესაზის ვეგდები ქრისტეს რწმენისთვის მე წამებული. ამ უგანახელ წუთს სიკვდილის წინ მე მიუტრეგებ ჩემს მტანჯველებს: მათთვის მხურვალე გულით ღოგვები მათლა ზეცაში მიმაჭეს მტანჯველს: მხსნელმა ნუ ჭკითხოს იმით მასუხი ჩემს დანთხეულის სისხლის გულსთვის, და მაცხოვარმან თვის დიდ რახანშიდ იღოს ისინი უმეტრებისთვის, და ნაპერწკალი წმიდის სწავლის მით ცავს გულშიდა ქრისტემადღეზნოს და ნეტარება შერბებისა მათ შოთო ცხოვრებას გახდაფეინისა. მან გათავა—და ღრმა სინაუე მეფობდა უველან ამ დიდ ცირკშიდა; თითქო აუგზნოთ მით შეპარება იმით უღობავლს და ცავს გულშიდა

უცტრად ხალხთ წინმხეტ მოკედანზედ თვალვით ელვარე განდა აღბინი, ამას ამბობდა: «მეც შინთან მოგვედ, მეტა ვარ, რამო, აქ ქრისტიანი».

ცირკი მუის შკრთა, ღეკვით გაფხინზლად, ვით ტყე ქუხილით შემოდგომისა,— და მხტვი შიშით უგან მსწრაფლ გაცხტა, აკვან მაგრათ შეგებდითს კარსა... ატერ წინ იწიეს და ეპაზება,

მოფორთხავს ჩუმათ, ნელ-ნელ ვით ბგელები...
 ისკუბა... მიწა წითლად შეღება,
 ღვან-ღვან დაიქცა წმიდანებთ სისხლი...
 წამების ტანჯვა და თვით საეკლადი
 ბრძაღ შეურაცხველი რომა სივლიათ
 და ტანჯველთ ღოცვა უგანასკნელი
 დაჰსურა საღვთა მსვეტურ ტაშის კვით.

ღრმა ძველ დროისა ხალხის ნათქვამმა
 განვლო მრავალნი საუკუნენი
 და შთამომავლობამ პირფუნეკვამა
 გადმოგვტა მათი წმიდა სახელები.
 უბრალო ხალხმა თავის ნათქვამშიად
 მუნ შეინახა კრძალვით გულ თბილად,
 როგორ წოდისღც წინად ძველ დროშიად
 კრწმუნებოდნენ, როგორც უყვანდათ.

საინტორიო მასალა.

იმერეთის მეფის სოლომონის უგანასკნელნი
 დღენი.

(ბავშვებუბა *).

ჩოციქულები რომ უკან გავზაენეს, მეფემ და-
 იწყო თავისებურათ გულსმოღვინებით ლოცვა, და
 მერმე დაუძახა ყველას მის სახლში მყოფს და ჰკითხა
 იმათ: „თქვენ ყველანი ჩემი ძმები ხართ, ზოგნი ჩემი
 გაზრდილნი, ზოგნი თან შეზრდილნი, რომელნი
 ცხლად არიან ჩემს სამეფოში. მე თქვენს უფროსად
 ვარ ეს ოც-დაათ წელიწადზე მეტია და ვარ მად-
 რიელი თქვენი მოქმედებით, საჭიროდ ვრაცხებ მოე-
 თვალა თქვენი ერთგულება, მხოლოდ ვიტყვი, რომ
 მე თქვენ ყოველ საქმეში ერთგულება დამიმტკიცეთ

და მისთვის თქვენ იყავით განშორებული თქვენს
 ოჯახს და ცოლ-შვილზე. ახლანდელი დრო სცელის
 ჩვენს უწინდელ ცხოვრებას და ჩვენ ამიერითგან სი-
 ცქელამდე უნდა განვწორდეთ ჩვენს საყვარელს
 მამულს და ვიცხოვროთ უტხო ქვეყანაში. და ამას
 თანავე მსურს გკითხოთ, ვინ არის ჩემი განსაყუ-
 რებული ერთგული ამ უგანასკნელს მდგომარეობაში?
 ახლანდელი საქმე არ არის უბრალო და ადვილი.
 მის მსურს ჩემი თანამოზიარობა?.. აქ ერთი მხრით
 შეზვიცეს ერთგულებაზე, ისურვეს მონაწილეობა მის
 მწყაზრებასა და სიხარულში, ისურვეს ყოფნა იმას-
 თან განუწორებლათ უგანასკნელს წამადის და თა-
 ეისი სიტყვების დასამტკიცებლათ მოსთხოვეს მეფეს
 ჯვარი, რომლის წინაშე მას შეზვიცეს, რომ მტვი-
 ცედ შეინახვენ თავის სიტყვას. ამის შემდეგ რამო-
 დენიმე დღე გამოვიდა, მეფემ მოუწოდა თავის იმე-
 რეთის მხედართ-მთავარს თავადს მახოსრო წყრე-
 თელს და უთხრა იმას საიდუმლოთ თავისი აზრი.
 ჩემი წასვლა პეტერბურღს და ჩემი ხლებულით იქ ცხოვ-
 რება მეტად საძნელოა. შენ თვითონ იფიქრე, რა იქ-
 ნება ჩემი იქ მისვლა იმ დროს, როცა იქ ხელმწი-
 ფეები თავს იყრიან? ეს იქნება დაუფიწყარი სასირც-
 ხო საქმე და სასიცილილო და უგანასკნელობა ჩემთ-
 ეის. შმაჯობესია, რომ მოგვედ, ვიღრე აშაირათ
 გავაუბატივრო ჩემი გვარ-ტომობა, რომელიც არის
 შთამომავალი დავით წინაშარამეტყველისა. ეს ოც-და-
 ათი წელია, რაც ვმეფობ და ახლა ასე გვაუბატიურე-
 ბულიათ უნდა ვიცხოვრო (ე. ი. ტყვეთ ვიქნე). მე
 გამოგტყვიარ ჩემ ცხლანდელ საიდუმლოას და ცხლა
 მე ვარ დარწმუნებული შენზედ და, როგორც სჯო-
 ბდეს, ისე მოიქცეთ. მითხარი ნამდვილი, რას ფიქ-
 რობ ამ საქმეზე. მთავალი მახოსრო ეპაწვილობისას
 იყო ძალიან ერთგული და ყველაფერს მათ ბრძანე-
 ბას ასრულებდა, ამიტომაც ის მიხვდა, რაიჭ მსურ-
 და მეფეს და აქვე ჰკითხა მეფეს: «მეფეო! თქვენ თი-
 თონ იცით, რომ მე ყოველთვის მზათა ვარ დაგიმ-
 ტკიცოთ ჩემი თავ—განწირულება, გთხოვთ თქვენი
 სურვილი და თქვენი ნება გამოიმცხადოთ». მეფემ

*) ის. «მეფეისა»-ს № 11

უთხრა, რომ ჩემი აუცილებელი სურვილი არის მსმალეთში მგზავრობა და, თუ რამე შემთხვევა გექნა, შეედეგ ბერათ და იქ გადავიტანო ყოველი უბედურება».

შენდართ-მთავარმა თავადმა ქაიხოსრო წერეთელმა დაარწმუნა მეფე, რომ ყველაფერს მის სურვილს აუსრულებს და, როგორც გაშარდა მეფეს, იმ საღამოსვე უთხრა იქ მყოფ თავადებს მეფის სურვილი; ყველამ დიდის სიამოვნებით მიიღო ეს წინადადება. მაშინ ქაიხოსრომ დაუძახა ერთ კრება მამულის პატრონის ახნაურს, რომელმაც ჯერ არა იცოდა რა და ჰკითხა იმას: «როგორ აუხსებო მეფის წყალობას, ან როგორი სიყვარული გაქვს იმისთანა? იმან უპასუხა, რომ მეფე ჩემი დედამამს და ჩემს საყუარს თავს მიჩვენებდა. იმისთვის მოვითმენო ყოველ უბედურებას». თავადმა ისევ ჰკითხა: «თუ შემთხვევა მოითხოვს, შეგიძლიან, რომ მეფისთვის მიიღო სიყვლილი (ე. ი. საწამლაფი, ანუ ხელით თავის მოჭრა, ანუ დახვერცხვა, ანუ თავი გაიმეტო დასახსრებათ); ან ამისთანა შემთხვევებში როგორ მოიქცევით!» იმან უპასუხა: პირველი რაჯა სთმეით, ამის აღსრულება დიდის სიამოვნებით შემიძლია და მეორესი კი არა, ჩემი სისუსტის გამო». თავადმა მადლობა უთხრა სიმათლისთვის და ახუკა ფულეები, ტანისამოსი, იარაღი და იმ დამსვე გაუშვა თავის სახლში იმ პირობით, რომ არავის უთხრას, რაც იმას ელაპარაკა. იმე წამს ქაიხოსრო წერეთელმა წაურდგინა მეფეს და ამან უბრძანა იმ ახნაურს: «წალი მუთაის და მოახსენე დედოფალს ჩუენი ყველაფერი გარკვევით. დედოფალი წავიდეს გურიის მთავართან, და მერე გადავიდეს ქობულეთის მაზრაში და მოიცადოს იქ, რადგან იქ რომჩამოვალ მეცა და დედოფალიც უნდა წავიდეთო ბათუმიდან სტამბოლს. ამ ბრძანების შეტკობის შემდეგ დედოფალმა დაადგო ქუთაისი და წავიდა გურიას, იქიდან გადავიდა ქობულეთს და იქ უყლიდა მეფის მობრძანებას, მაგრამ ის არასითა ჩნდა..»

შორე დღეს, სადღის შემდეგ მეფემ რომ მოისვენა, თავადმა ქაიხოსრომ დაუძახა მეორე ახალ გზარდა ახნაურს, რომელიც სიმაწვილიდან მეფის თვალ-წინ იყო გაზრდილი, მოართმევდა ხოლმე იმს პირის საბანს წყალს, ვახთიდა ტანსა და ფეხს, სურფაზედ ემსახურებოდა და თავის ხელით უხსამდა ღვინოს. ერთის სიტყვით იმის დიდებულების ოთახში

ვანუშორებელი მსახური იყო, და ჰკითხა იმას: სიყვარულიდან მეფის სიხალისეს და იმას მზარცელობის ქვეშ იმყოფებო, იმის მოწყობება უთვალავია შენზე და ცხლა მითხარ, რამდენად ერთგული ხარო იმისი? იმან მიუგო: მეფისათვის ჩემს ვშობოლებს, ოჯახს და საყუარს სიციცხლესაც გავწირავო და ღმერთმა იწებოს ეს საქმეთაც დამეცოცხლებინოსო. ქაიხოსრო წერეთელმა უთხრა იმა: «ხედავ, მეფე რანიზრად დაწუნდა, ხედავ, რანიზრად დაიხაგრა იმის ძვირფასი სიციცხლე? აბა, ახლა შენც მოგეცა დრო ერთგულების გამოჩენისათვის. შეგიძლია იმისთვის თავის გაწირვა?»—იმან ამაზე წარმოასტკე: «გმ დღობ შენ, უფალო, რომ ღირს მყავ მე მეფისთვის თავის გასაწირად. ჩემს სულს ეს დიდი ხანია ჰსურდა და სანატრელი ზოლო ახლა მოიპოვა!» მაშინ ქაიხოსრომ დაბრუნდა იმას მეფის განზრახვა: მეფე იძულებულია თავის ხლებულით საქართველო დასტოვოს და მსმალეთს წავიდეს; იქ თავისუფლად უნდა ცხოვრება. ამისათვის ურჩედა იმას, რომ მეორე საღამოსათვის ასე ემოქმენდა: თავისი კაბა გაეხადა და მეფისთვის დაეთმო ჩასაცმელად და სამეფო კაბა კი ახნაურს ჩაეცა და ფარდებ ჩამოშვებულ მეფის ქვეშ საეგებო და წაოლილიყო. მერვე ქაიხოსრომ ხლებულებში გასცა ბრძანება: თქვენ აღშფოთება დაიწყეთ, ერთიმე ზოგს თქვენგანს არ ჰსურდეს პეტერბურღს გაყოლა მეფესთან და მეფეს კაცი მოუგზავნეთო დათხონისათვის, ისე რომ დარაჯმა (ყარულმა) ყოველივე ეს ცხადთა შეიტყოსო. შემდეგ მეფე რომ გამოგემშვიდობებათ, შეეკეთო ცხენზედ, გადიოთ თბილისს გარეუ საზარისთა ალაყუმის კარგებით და დანიწუნს ალაგს ცხენები მოგვიწადათო. მეფის მხლებლებმა მართლაც უთანხმოა და შფოთი ასტეხეს. იმათი დამშვიდება არც დარაჯს და არც ჰოლიციას არ შეეძლო. ამაზედ მთავარ-მართველს მოახსენეს. ის თვითონ მოვიდა და ეხვეწებოდა რომ დამშვიდებულ იყვნენ, მეფესთან პეტერბურღში წასვლას ურჩედა.

ამ დროს მეფე გამობრძანდა და პირმოთნეთა შფოთებულ ხლებულებს უთხრა: «ძმანო! თქვენ ჩემთვის სპიჯო არ ხართ, თუ ვისმე ჩემთან დარჩენის სურვილი აქვს, როგორც ჰსურდეს, ისე მოიქცეს და ვისაც არ ჰსურს, თავის სახლში დაბრუნდეს». შეველა ხლებულთა, ექვს თუ შეიღს თავადს და რამოდენმე ახნაურს გარდა, მიუგეს მას ერთ ხმით, რომ პეტერბურღში წაყოლა არც ერთს იმათგანს არა

მსურს. მაშინ ყოველივე შეგონება, რჩევა მთავარ-მმართველისა, რომ მეფეს გაჭყოლოდნენ, უსარგებლოდ დარჩა. ისინი ყველანი იმავე საათში გვიფანტნენ. იმათ თავიანთ ცხენების ერთ ადგილს მოყრა დაიწყეს, ქალაქიდან გავიდნენ და შვიდ ეგრესტულ შეიყარნენ. საგზალზე იმავე ღამესვე იზრუნეს. მეორედღს ზოგიერთმა იმათგანმა, ვითომც საოჯახო ნივთების საყიდლად, ქალაქში სიარული დაიწყეს და ჩვენებდნენ სახეს, ვითომც ისინი ამ ახლო ხანებში იმერეთს წასვლას აპირებენ; თავადს ქიხოსროს კი თავიანთ მხრით სრულიად მზად ყოფნა ჩუმათ ცნობეს. იმ საღამოს როგორც დადგა და კაცის ცნობა არ შეიძლებოდა, მეფე ადგა, ღანისამოსი ჩაიცვა, რამდენიმე თვადი გაეცოლა და წვილი ვითომ აბანოში. ახნაურს უბრძანეს ქვეშაევებში იყოს, მანამ ვინმე ძალდატანებით შიგ არ შემოვიდეს. სანთლების ანთებებს შემდეგ, მეფის კაბინეთში ფარდები ჩამოუშვეს. მეფემ ხელში ღვინისთვის ლიტრა აიღო და მსახურის ტანისამოსში ვინცკი იმასთან დარჩა, ყველასთან ერთად გამოვიდა. იმათ გამოსვლის შემდეგ, ამ პატროსანმა მსახურმა კარები ჩაიკეტა. მეფის ქვეშაევებში დაიწვა და იმის საბანოც დახურა, როცა თავადი ქიხოსროსა წერეთელი გამოვიდა, აუფროს მომრიგე დაჩაჯს და პოლიციის ბოქალუს უთხრა, რომ იმათ აბანოდან მოსვლამდის მეფე არ შეეწუხებინათ, და თუ ვინმე მწახველი მოვიდეს, მეფის მაგიერად უარი უთხრან (ვითომ ეს იმათ წინდაწინ აქეთ ნაბრძანები მგფისგან), რადგან შეუძლოთ ბრძანდებარ.

აბანოს ქიქარისკენ რომ გაატარეს მეფე, ერთ იმერულ მეტურეთთან მივიდნენ, თბილი ლავაშების სასყიდლად. ამ იმერულთან ჰკითხა იმათ: ეს ყმაწილელი კაცი ვინ არის, მშვენებიერ შეხედულაბისაო, ბაალი არ არის ეგ მსახური იყოსო, რა წარმოსადგენი შეხედულების არის! ეგ დალოცვილო ეილაც დიდკაცის შვილს ჰგავს. აქ თავადმა სიმონ წერეთელმა, რომელიც იმის (მეზურე) ბატონი იყო, შესძახა: «რამდენი მანია, რაც ენა დაგვრძელებიო?.. შენ ვინ ვკითხავს მაგისთანავეს, დამატალე თუ კიწანძებს არ მიგვიღო?..» მეზურეს ძალიან შეეშინდა თავის ბატონის მუქარისა, დაადგო დუქანი და იმავე წამს გაიქცა. იმათ იყიდეს რამდენიმე ახლად გამოქცევილი ლავაშები და მეფეს მისცეს წამოსაღებათ, როდესაც ისინი ბაზარს გაშორდნენ და აბანოებს მიუახლოვდნენ, იქ მეღვინისკენ შეუხვეცს, ერთი ჩაუვი ღვინო იყიდეს

და ისიც მისცეს მეფეს წამოსაღებათ. ამ გვარათ ისინი გავიდნენ სვიდაპლში, გაიარეს სპარსეთის ქუჩაქი. იქ ერთს სამიქიტროში ორი სომეხი ღაპარაკობდა; სანთლის სინათლემო ერთმა იმათგანმა ყურადღება მიაქცია წვეთსკენ რომ კაცები მიდიოდნენ და რომელსაც პური და ღვინო მიჰქონდა, ის ძალიან მოეწონა თვალ ტანად და უთხრა თავის მოსაუბრეს: „შეხებე, ვეთაყენე იმ ახლო ვაზდა კაცს, რა ღამაშია: შორიღამ ამისთანა მოსული ბიჭი ჯერ არ მინახავს. აქ ამათ ღაპარაკზე რამდენიმე სომეხმა შეიყარა თავი და იმათც დაიწყეს: „ესენი მგონი იმერლები არიან და ის (ქიხოსროს წერეთელზე უხვენა) ალბათ იმათ მეფეთაო! ამ სიტყვებს მეფეზედ ისეთი მოაქვდებო ჰქონდა, რომ წააქცა და ღვინო დააქცია. ერთს მზიით თავედამ ქიხოსროსად მეორეს მხრით სიმონ წერეთელმა, ააყენეს ის და უთხრეს: „კაცო, რა გემაართება შენ დღეს, რა ეშხაკი გაშფოთებეს, ხომ არ დაგიღვივებო? ფეხი მოიმაგრე, თორემ იცი რას გიწამო?“ — ამ გვარი სიტყვებით მოაბრუნეს ის ვულ-შეწუხებულობიდან და თავისი გზა განაგრძეს. როდესაც ისინი ქალაქიდან გამოდიოდნენ, თავედამ ქიხოსროსი მეფეს ცრუად საყვედური უთხრა სულმოკლეობისათვის, მეფე იმდენად იყო დაღალული, რომ წინ წასვლა აღარ შეეძლო. მაშინ იმას მხრებში შეუჯდნენ და ისე წაიყვანეს. ამ შემთხვევაში განგებას იმისი და იმასთან მყოფთა ხეცდრის გაადვილება ნებადდა. იმათ შემოეყარათ თავადი ბარათაშვილი, რომელიც სოფლიდან ქ. თბილისში მიდიოდა, აუხსნეს რა ამ თავადს თავიანთი მღვდამარეობა, დალაბული მეურსათის ცქერი სთხოვეს. ამ კეთილშობილმა თავედამ სულით და გულით თავისი ცხენი და საგძლივ დღუთმოა და მათთვის კეთილი გზა ისურვა. ამასობაში ისინი მივიდნენ ბინაზე, საცა ხლებული უცდრდა მათ, შესხდნენ ცხენებზედ და თრიალეთით ახალციხეს გაუტრეს, როცა იმ ქალაქს მიუახლოვდნენ, წინ-და-წინ მივირკიე გაგზავნეს ახალციხის ფაშასთან და მეფის მისვლა შეატყობინეს. შემდეგ სთხოვეს იმას, კონსტანტინოპოლს წასვლის ნება მიეცათ, თან გეტყვანებინათ წინამძღოლები და შეტყუაბინებინათ მეფის მისვლა მახსად სულთანისათვის, როცა ფაშამ ამისთანა ამაგი მიიღო, გაგზავნა მეფის შესაგებებლად პატიცემული კავალეროსანი და მერე თვითონაც თავის ხლებულით ქალაქს გარეთ გამოვიდა და ცხენ-და-ცხენ ასაარეზობით მეფეს პატივ სცა. იმან მეფე დიდის სიხარულით და გამოუთქმელის პატივისცემით მიიღო. ახალციხის ქა-

ლაკი ჩირანდით გაანათეს. სანამ ახალციხეში ბრძანდებოდა მეფე, სადილოანშიისა და ხლებულის ხარჯათ ფული ხაზინილამ გამოჰქირადით, თითონაც თავის ხლებულებით ყოველ საღამოს ნახედა ხოლმე, ნუგეშს აძლევდა იმს და იმეღებდა კიდევ იმერეთის სამეფოს დაბრუნებით. ამასთანავე იმან სტამბოლში მის ღიდებულებასთან ერთი ჩინოენიკი ვაგზაენა და მეფის რუსეთის სამზღვირდამ ახალციხის პატარა ფაშასთან გადასვლა და იმის მიღება აღნობა; ამასთანავე უმდებურის მეფის ხვედრის შემსუბუქება ითხოვა. როცა მისმა ღიდებულებამ ახალციხის მმართველიდგან მოხსენება მიიღო, მეფეს ღიდი წყალობა მიავლინა. იმან დაწერა ბრძანება: «იმერეთის მეფეს სოლომონს მეორეს ოსმალის მთავრობა თავის მფარველობის ქვეშ მიიღებს». ამასთანავე ოსმალეთის შემწყობით იმერეთის სამეფოს დაბრუნებამდის მეფე სრულით თავისუფალი და უშინარი იქმნებოდა. მეფისა და იმის ხლებულისთვის პატივსაცემი ერთი რაზმი ჯარისა დანიშნა საამსახროდ. ამასთანავე ხარჯათ დაურიშნა მეფეს და იმის ხლებულს აზრუმისა და იმის გარეშო ქალაქების შგოსავალი: სახელდობთ ათის თავი ქირანხულის მოსავალიდგან, ქერიდგან, წერილი და ხხელი ოთხეხილდგან და შინაური ფრინველიდგან.

საბატონელოს ძველი ღროის ნაშთები წმიდა ძმანებში და სინას მთაზე*).

მეთექვსმეტე საუკუნის დამდეგს წმ. ადგილებში უფაფილა სალოცავად საქართველოს ეპისკოპოსი ამბროსი, რომელიც იყო სამცხედგან. ამბროსის დაუფლავ მთელი სხარემითი, იერუსალიმი, სინას მთა და ყველგან ქართულების მოხსატრებისათვის შეუწარავ დიდი შესწარავი. ამბროსი ეპისკოპოსი გაუტყავნა წმ. ადგილებში ათაბეგს სახელად მსუკაბეგს, რომელიც უფაფილა მეთაბეგის გვარგვარე მეორისა (1483—1500) და მამა ათაბეგის გვარგვარე მესამისა (1516—1535).

1512 წელსი თავადი ბეენს (ბეჟანს), მკ ირუბეგ ჩოლოყაშვილასა, უფაფილა იერუსალიმი; მისთვის დიდი შესწარავი გაუტანება კახეთის მეფეს გიორგი

მეორეს (1513), ხალა 1536 წელსი ამავე ჩოლოყაშვილს ადუშენების მოხსატრე წმ. თეოდორეებსა.

1531—1536 წელსი კახეთის მეფეს ღვინ მეორეს (1520—1574 წ.) გაუტყავნა იერუსალიმი ჯვარის მოხსატრის წინამდგარი იაქიმე ჩოლოყაშვილი და თან გაუტანება მდიდარი შესწარავი იერუსალიმის მოხსატრების სასარგებლოდ და დიდ ძალი ფული, რომ ურწმუნეთავან გამოესედა და შემდეგ კახეხლებია გოლგოთა, წმ. სასაფლაო და ადგომას ტამარი.

ისტორიკოსი კახუშტი ან რამა სწერს: «სულთანმა სულეიმანმა კაცი გამოუგზავნა სამ მეფეს: ქართლის მეფეს გიორგი მეტრეს (1525—1535), იმერეთის მეფეს ბაგრატს (1510—1548) და კახეთის მეფეს ლევანს (1520—1574) და შემოუთავა მათ: „იერუსალიმი, რომელიც ჯავანთ თქვენი სარწმუნოებისა, დაჭირალი აქვსთ ურწმუნოებს (სხვა აღმსარებელთ), მე გაძლევთ თქვენ ამ ქალაქს, წადით, გაძვევთ აქედგან ურწმუნონი, და თქვენ დიფულეთ. ეს ჩადანა სულეიმანმა ორი მიზრისათვის გამო: სულთანს ომი ქჭინდა დასავლეთისკენ, ამავე დროს გერმანეფი კარგი განწუხობილება ქჭინდა შერსიას შერსიან და სურდა მოეშორება მისგან საქართველო და მკრე თვითონ დაეფლო იგი. თანხმად ამ წინადადებისა ამ მეფეებმა, რომელთაც ერთმანეთ შორის კარგი განწუხობილება ქჭინდათ, სინქარით შეჭერაბეს ჯარი და ერთად წუადენს საომრად; მათ შეუერთდა ათაბეგი გვარგვარე-რადესაც ისინი მიუხსლოდგენ იერუსალიმს, ამ ქალაქის მცხოვრებლებმა ჰჭითეს მათ: „შეტგატრობინეთ, თუ გინასხით. თუ თქვენ წვენი მტერასხით, ძალან ცოტანი შოხსულასხით, და თუ სტუმრები, ძალან ბუკრასხით?“ მეფეებმა კახეხსადეს მათ, რომ მოეხსულავთ საომრად და ძალაც საეზო გავქსო. მამინ მოხდა დიდი სასხლის ღვრა, ქართველებმა სძლიეს მტერი, შევიდნენ ქალაქში, გარდრეკეს ის, წადიეს ძმანება საშოკარი და წაუყავნეს ტყვეები. ამისათვის სულთანმა მისცა ქართველებს შემდეგი წმ. ადგილები: უფლის სასაფლაო, გოლგოთა, ბეთლემი და წმ. ჯვრის მოხსატრები. ამის შემდეგ საქართველოს სამი მეფე და გვარგვარე დიდი აზბით დაბრუნდნენ სამშობლოში. კახუშტის მოწმობით ეს მოხდა 1525 წელსი.

ამასვე მოკვითხრობს ტიმოთი, მაგრამ ძალანს საეჭვო ვია ეს მოთხრობა. ზემოთ მოხსენებული მეფეები არამც თუ არ უფაფილან საომრად იერუსალიმში. შეიძლება სალოცავად არ წასულიყვენ წმ. ადგილებში. რომ ეს ახე, ამას ისიც ამტკიცებს, რომ იერუსა-

*) იხ. «მწეგმისი» № 10.

დომში ნახული ხელნაწერები და წარწერანი არაფერს არ მოგვითხრობენ ამაზე. მართლაც, ჩვენადის ურგველივს არ მოუწევია და ჭერ კიდევ არ არის გამოკვლეული ქართველების მოღვაწეობა წმ. ადგილებში, მაგრამ უმეტესწილად, რომ ოსმალებმა, რომელთაც დაბეჭდეს სიწა, პალატინა და ეკამპტე 1516 - 1517 წლებში, არ შეეძლოთ ისეთი წინამდებარე მოცულობის ქართველების, როგორც მოგვითხრობენ ეს უმეტესი. შეიძლება ქართველების ჯარში მონაწილეობა მიიღონ ოსმალებთან ერთად სიწაში და პალატინაში, იმის მიხედვით, როგორც ქართველების ჯარი იყო სომხად ამ ადგილებში მონაწილეობის ერთად XIII - XIV საუკუნეებში. შეიძლება ოსმალებს უნდოდან შეესატყვისათ რომაელების ზედგონიერ იერსილიში და მათ მზავრ მიაწვიეს ქართველები. ეს მართლაც შესაძლებელია, რადგან ოსმალები და მათი წინამორბედი უფრო ხელს უწყობდნენ აღმოსავლეთის ქრისტიანებს: ქართველებს, სომხებს, ახესინიელებს და ბერძნებს, ვინც რომაელებს და სხვაგვარად ეკრძალებოდა.

საქართველოს მატანეთა თქმულებისაგან საქართველო მეფეების მოგვითხრობაზე იერუსალიმში, უფრო სწორედ მთხრობა შედეგ განტრეპი პირველზე შესეთა საუკუნეში, როდესაც საქართველოს სამხედროდგან მოყოლილად თვითონ იერუსალიმის მშენებელი ცხა იყო რა, და განტრეპი მესამეზე 1303 წელში, როდესაც თუ არა თვითონ იგი პირად, მისი ჯარი მანერ შევიდა იერუსალიმში.

1510 წელში დაიწყო იერუსალიმის წმ. ადგილები თბილისის ეპისკოპოსის ელახე სტანის შეილაძე.

1575 წელში უფილას იერუსალიმში მოგზაური რეგულაცი, რომელიც პალატინაში მისცა რეგულაცი ქართველებზე მოგვითხრობს შემდეგ: „ეს ხალხი მოსიყვარულეა, მაგრამ მისთან მეტად მამაცი და გამბედავი შერობი არის; გარეგნობით და ტანის მოყვანილობით ქართველები გარან პურსილებს, მაგრამ ისინი უფრო შავია არაან ქართველებზე. ქართველებს ჭეუთ თავისი პატრონები (ქათალიკოსი), თავისი ეპისკოპოსები; თუცა სოციალური სავნების შესახებ სხვა-და-სხვა აზრისანი არაან ქალთალები და ბერძენი, მაგრამ პირველი მანერ ბერძენის სწორედურას ახადებენ. იერუსალიმში ქართველებს ახვთ სავთარი მონასტრები, სადაც ისინი თავისებურად გალობენ და აღსრულებენ ღვთის მსახურებას.“

თავად ნ. რაქლივილი, რომელიც მოგვითხრობს წმიდა ადგილებში 1582 წელში, ამბობს, რომ ქართველებს ეკავთ მთელი გოლგოთა, მაგრამ დღეს მათ უმეტესად მარტო ერთი სამლოცველო გოლგოთას დასაქვთის ნაწილი.

კოტორელი, რომელიც მოგვითხრობს 1518 წელში წმ. ადგილებში, ამბობს: „ქართველები, რომელთაც უმეტესად სამლოცველო, სადაც ევგენ ჯარის ქრისტიანებას არ ამტყვებენ, რომ ფრანკებს ამ ადგილებზე წირვა შესარულონ, მაგრამ სამლოცველოში შესულ და თაყვანისცემს კი ეწეილას შეუძლია.“

ბერნარდ სეტი, რომელიც იყო პალატინაში 1641-1647 წლებში, ამბობს: იერუსალიმში ქართველები სრულებით აღარ არაან; უწინ ისინი აქ ბოლომდე იყვნენ ფრანკებს შემდეგ, რადგან მათ ეკავთ გოლგოთას ერთი ნაწილი, სადაც დასობილი იყო ჯარი. როდესაც 1517 წელში სოლდამანმა აიღო იერუსალიმი, აღმოსავლეთის ეწეილას ქრისტიანებმა უნივერსიტეტის ფრანკებს და წმ. ადგილები დაუთმეს, შეიძლება კიდევ მიჰქვდეს თათრებს პირველებს; სხვათა შორის ქართველებს დაიჭირეს გოლგოთას ნახევარი. მათ ეს ნახევარი იუდეუსეულით, მაგრამ ბოლო დროს იმულებული შეიქმნენ გაევიდათ. ქართველებში, რომელთაც იერუსალიმში მეშვიდე ადგილი ეკავთ, იყო დაწინაურებ წმ. სასაფლავს და გადასახლდნენ ჯარის მონასტრებში, რომ ამით სიცილებოდნენ გარდასახადის მღვდელს.

ქართველები მეტადვე საუკუნეში განთავსდნენ იერუსალიმში გარდასახადისაგან, მაგრამ XVII მითაც ისე მოსთხოვეს გარდასახადი, როგორც სხვა ქრისტიანებს. შეიძლება ეს გამოიწვიოს იმ გარემოებამ, რომ ამ დროდგან ქართველების მეფეებმა იწეეს მიმოსვლა მონკოვის ხელმწიფეთთან, როდესაც დასავლეთის საქართველო მუთქვსმეტე საუკუნის დასაწყისდგან იმეოფიბოდა სათათრეთის გუბერნიის ქვეშე.

1640 წელში იერუსალიმში „უფო აფხაზეთის ქათალიკოსი მქმნიე, რომელიც ეწვე გადავიდა. XVIII საუკუნის ნახევარში მიავდა იერუსალიმში განხეთის დედოფალი ელასბელი (ელენე), რომელმაც აღაშენა იმ მონასტრში წმ. ნიკოლოზის სასკელი.“

(შემდეგი იქმნება).

ახალი ამბები და შენიშვნები.

მრავალი სამღვდელი პირისაგან მოგვდის საჩივარი სოფლის მამასახლისებზე. მღვდლები უჩივიან მამასახლისებს, რომ იგინი თავის დროზე არ ახარებენ მღვდლებს შეკრებულ ღრამის ფულებს. ღრამის ფულები იკრიბება სახელმწიფო გარდასახადთან ერთად. ყველამ უწყის, რომ სოფლის საზოგადოებაში ბევრი არიან ისეთი პირნი, რომელთაც არ შეუძლიათ სახელმწიფო ხარჯის თავის დროზე გადახდა, ან დასულ წასულნი არიან თავის საზოგადოებიდან. ამ პირთა გადასახადს მამასახლისები აესებენ ღრამის ფულებიდან და ამიტომ სამღვდელითა თავის დროზე ვერ კმაყოფილდება. რიგია, სასულიერო მთავრობამ იშვამდგამლოს ეს თანაც რიგია, რომ მამასახლისებმა შეკრებილი ღრამის ფულები თავის დროზე ჩააბარონ ხოლმე სამღვდელითებს.

* *

— უწ. სინოდის მღებ-პროკურორმა განკარგულება მოახდინა, რომ სასულიერო სასწავლებლების მოსამსახურეებს კლუბებში ბანქოს თამაშობა აღეკრიძაოთ.

* *

„Новости“ იუწყება, რომ ებრაელებს სრულიად აღეკრიძაოთ სამკურნალო აკადემიაში სწავლაო.

* *

— იუსტიციის სამინისტროს პროექტი შეუტანია სახელმწიფო საბჭოში და მოუხსენებია, რა ცვლილება უნდა მოხდეს გამოძიების კანონ—მდებლობაში. ამ პროექტის ძალით გამოძიებულმა მხოლოდ ისინი შეიძლება დანიშნან, ვისაც ხუთს წელიწადზე ნაკლები არ უმსახურია, ან თვით პრაიმდებელთან, და ან გამოძიებულთან. იმ კანდიდატებს, რომელნიც სამსახურში არიან და ადვოკატების მიღებას მოვლიან, სამს წელიწადზედ ადრე არც ერთი გამოძიებელი

საქმე მთლად არ მიენდობათ, თუნდ უმაღლესს სასწავლებელშიც იყვნენ სწავლა და მთავრებულნი. ეს პროექტი ღიღს თავისუფლებას აძლევს გამოძიებულს ყოველის საქმის გამოძიებისა და ამასთანავე დაწერილობით აღნიშნავს, თუ რა დამოკიდებულება უნდა ჰქონდესთ გამოძიებულსა და პრაიმდებელს ერთმანეთში. მარა ამისა შემოღებულ უნდა იქნეს ახალი წესი პირველის ჩვენების ჩამორთმევისა და გამოძიებისა.

* *

მრთი გიმნაზიის მასწავლებელს ნება ჰქონდა მიცემული, რომ შევირდების დასადგომი ბინა ჰქონებოდა. ამ მასწავლებელმა სხვისი ცოლი აიყვანა სარჩენად და თავისი საკუთარი მუდღე კი ებრაულის წესით გაუშვა. ნეტავი რა კეთილი ზედგაღწევა უნდა ჰქონებოდა ამ მასწავლებელს მოწაფეებზე. კიდევ კარგი, რომ დირექტორმა თავის დროზე აღუქრძაო ამ მასწავლებელს მოწაფეების ხარჯზედ და სასწავლებლად აყვანა. ამ მასწავლებლის ცუდი საქციელი მალე გადაეცა ამავე გიმნაზიის მერვე მასწავლებელს, რომელმაც გადაიბირა თავის აზნანავის მუდღე. ამ საწუხარო მოვლენის გამო ამ გიმნაზიის მასწავლებლებმა ერთ ხმად დაადგინეს, რომ დაწამავე მასწავლებელი არ მიიღონ არც ოჯახში და არც ხელი ჩამოართვან მას შესხედრის დროს. ნეტავი ვიცოდეთ, თუ რა შესხედლების არის ამ მოქმედებაზე ხსენებული გიმნაზიის საღმრთო საჯულის მასწავლებელი? არა ზომა იხმარა მან, რომ ამ მაგალითებმა ცუდი ზედგაღწევა არ იქონიოს მოზარდ თაობაზე?

* *

სოფელ ზემოქეტირის მთავარანგელოზის ეკლესიის კრებული და საწყსო გულითად მადლობას სწირვენ ეპარსის სიმონ იაკობის ძეს თეოდორაძეს, რომელსაც ზემონსენებული ეკლესიისათვის შეუწირავს ასი მანეთი ნაღდი ფული, ბიარალები და ტაკუკი, ღირებულნი 30 მ. და 60 კაპ.

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობაში საწესრიგ საწესრიგებსა და კეთილ- ხსენებაზე

სიბრძნე ისო ძისა ზირაძისა..

(დასასრული *).

შენური სიცილის დროს აღიმაღლებს ხმას, ხოლო კეთილ-გონიერი კაცი ცოტათი იღიბება.

ჯამში აუწმინდურებს თავის სულს და ყველგან საზარელი იქნება, სადაც კი იცხოვრებს.

შენურის მასწავლებელი ემსგავსება ნაფოტების ერთმანერთზე დამაწებებელს, უკუურის მოსაუბრე მსგავსია კაცისა, რომელიც ესაუბრება ვისმეს ყვეინთვის დროს. ასეთი კაცი საუბრის ვათავეებს ბოლოს გითხავს: რას ლაპარაკობდი?

ძაკი, რომელიც მიჩვეულია ღანძლევას, თავის ღღეში ვერ გადატყუა მას.

თიხის ქურქულნი გამოიდებებიან ქურაში, ხოლო კაცი გამოიდების ლაპარაკში. საცერში ნძრევის დროს რჩება ნავაგი; ასევე რჩება კაცის უწმინდურება მისი მსჯელობის დროს.

მათრანს დანაკრავი აჩენა კვალს, ხოლო ვნის დანაკრავი მუსრავს მძვლებსა. მრავალი დაიღუპენ მკრელი იარაღისაგან; მაგრამ არც იმოღენი, რამდენიც დაღუბა ენამ. ბედნიერია, რამდენამა ენას, ვისაც არ გამოუცდია მისი სიბრავზე, ვისაც არ უზიდავს მისი უღელი.

შენს სატყეებს გაუყეთე საწონი და ზომა, შენს პირს გაუყეთე კარები და ურღული; გაფრთხილდი, რომ მათ არ შეგვადინონ და არ ჩაუარდე ხელში ბოროტ გამწარაველთ.

ხუმარა მგვამარი ემსგავსება ფიც ცხენს, რომელიც, ვინც უნდა იჯდეს მასზე, ჭიხინებს.

ნასწავლმა კაცმა ბევრი იცის, და ბევრად გამოცდილი კაცი იჩენს ცოდნას. ვისაც გამოცდილება არა აქვს, იმან ცოტა იცის; ხოლო ვინც იმოგზავრა, მან გაიძრაღლა ცოდნა.

*| ის. «მწიგნობ.» № 12 1890 წ.

ზოგი კაცი გამოცდილია და ბევრს ასწავლის, მაგრამ თავის სულსათვის კი უსარგებლოა.

მანმწავლებელი ძისა დაიკბობის მის მიერ და თავის ნაცნობთა შორის იქნება მისგან.

ნუ გიხარის მრავალი უფარვისი შეიღებები, ნუ გიხარის მრავალი ცოდვილი შეიღებები. როცა იგინი გამწავლდებიან, ნუ გიხარება, თუმცა მათში არ არის შიში ღეთისა.

მათი იმედი ნუ გაქვს და ნუ დაენღობი მათ სიმრავლეზე; უცეთესია უშვილოდ მოჰყვე, ვინცმ გააყვეს ცოდვილი შეიღებები.

სასირცხლა მამისათვის გაუზრდელი შეიღი, ხოლო გაუზრდელი ქალი არის მამის დამამარცხველი.

მეთილ-გონიერი ქალი იძენს ქმარს, ხოლო უსირცხელი—სძენს მშობელთ მწუხარებას. მეძვიე ქალი არცხენს მამასაც და ქმარსაც და ორივესაგან იქნების იგი მოჰსულვებულთ.

მსწავლე შენს შეიღს და იზრუნე მასზე, რომ შემდგში არ გაუყენოს მან თავისი ცული ყოფბა ქცევით. ახლავაზრლობაში თავისუფლებას ნუ აძლევ მას და ურც ვათათემებ მას.

სხენი შეუყავლი იქნების მრისხანე, ხოლო თავის ნებაზედ ვაზრდელი შეილი იქნების ვაუგონარი.

კოადრელი ხარს უსაყველურებენ შეიღებები, რადგან მისი გულსათვის მათაც ცული სახელი აქვსთ.

რამეთუ არა არს ყოველი სირცხელი დამარხვად კეთილისა და არა ყოველი ყოველთა სარწმუნოსა შინა კეთილ სათნო იჩინებთან.

მრცხვენოდეს მამისა და ღელისა სიძვისათვის, და ძლიერისა და მხელმწიფებელისა სიცრუისათვის, მსაჯულისაგან და მთაერისა ცოდვისათვის, კრებულისაგან და ერთთა უსჯულოებისათვის, მეზობლისაგან და მეგობრისა უსამართლოებისათვის და ადგლისაგან, სადა მკვიდრ ხარ ქურდობისათვის. შეცთომისაგან მიღებესა და მიცემისა და მომკითხავთაგან ღმუძილისათვის, ხოლისაგან დედა-კაცისა მეძვისთა და მიქცევისაგან ნათესავისა პირისა, გამოკლებისაგან ნაწილისა და მისაცემელისა. მრცხვენოდეს თანა განხილვისაგან დედა-კაცისა ქმარისა, შემოსისაგან მხველისა, და გარკებისაგან და სიტყვისა სმენისა და განცხადებისაგან საიდუმლოთა სიტყვათა. მაშინ იქნებით მორცხენი და ყველასათ კეთილ განწყობილება გეკმნებათ.

სა; კაცისას განმხრეველ არიან საიღუმლოთა შინა აღვიდეთა. უფალმა უწყობდა ყოველივე პირველადვე ვინემ შეგქმნიდა ქვეყანას, აგრეთვე მან უწყის ყოველივე შემდგომად აღსრულებისა.

მითარცა თხზა მკეცესა ხელთა შინა მისთა, ყოველნი გზანი მისნი ნებისაგებრ მისისა, ეგრეთვე კაცნიცა ხელსა შინა შემომპყდელისა მათისა მიცემად მათა და სასჯელისაგებრ მისისა.

თვალნი უფლისანი მოყვარეთა ზედა მისთა, შემწვე ძალისა, და დამამტკიცებელ ძლიერებისა, საფარველი სიციხისა, და საფარველი სამზრისაგან, მკვეცილი შებრკოლებისაგან, და შემწვე დაცემისაგან, აღმადგინებელი სულისა და განმანათლებელი თვალთა, კურნების მომცემელი ცხოვრებისა და კურთხევისა.

უფალი არის მსაჯული პირუთნიელი; იგი არ მიხედავს პირსა, იგი ისმენს ღვინილის ღოცვას და არ უგულვებელსა ჰყოფს ობლოს ვედრებას, არც ქერივისას, როცა კი ისინი შეეცდებიან უფალს.

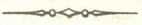
ღმერთი არის გულთა-მხილველი, მან უწყის ყოველივე ჩვენი გულის ზრახვანი, მისგან არ დაიმალება არც ერთი სიტყვა.

მან ჰქმნა ღიდებულნი საქმენი თავის სიბრძნისა, იგი იყო და იქმნების საუკუნოდ, რამდენად ღიბულ არიან ყოველნი საქმენი მისნი, თუმცა ჩვენ ვნებათ მხოლოდ მცირე ნაწილს.

ღმრთის შემწეობით ყველანი აღვილად ეწვივან თავის დანიშნულებას და ყოველივე მკვიდრ არს მისი სიტყვით.

საშინელ არს უფალი და ფრიად ღიდი, და ღიდებულ არს ძლიერება მისი. როცა ვაქებთ მასს, აღიდეთ იგი, რაც კი შეგიძლიათ. როცა აღიდებთ მას, შეიკრიბეთ ძალა; მაგრამ ტუთლოდ ნუ შრომობთ, ვინაიდან არ შეგიძლიათ იხილოთ იგი.

შინ იხილა იგი, რომ აგეხსნასკი ვის უგუძლია აღიდას ის, ისე როგორც მასს შეგვენის? ჩვენ ვერ მივსწვდებით მას. იგი არის ყოველივე!

პირველი სამეცხრნალო

ს. ბ. თოფურიასი

ამომხველთა ავითამყოფთათვის

და მუდმივ საწოლებით.

აედამყოფებს მიიღებენ ყოველ ღღილის ცხრა საათიდან სამ საათამდის: შინაგანი ავითამყოფთათვის მიიღებს ს. ბ. თოფურია. ხარუტკულასს და გენერალისათვის — ს. ბ. ბავსევი. საგებო და ქალის ავადმყოფობისათვის — ექიმი — ქალი მ. შ. კალანი. ელექტრანით ექიმობას იტარებს კვირაში სამჯერ (კვირაობით, სამშაბათობით და ხუთშაბათობით) ნაშუადღევს ხუთ საათიდან შეიღ საათამდის მუთათისის სახედრო საავადმყოფოს უფროსი ექიმი, საექიმო მეცნიერების დოქტორი ძეივარი.

სამკურნალოასთან არის გამართული კაბინეთი ავითამყოფთა დასაზღვლად (მასაქისთვის) ექიმების ხელმძღვანელობით და კაბინეთი შარღისა და ნახევლის გამოსაკვლევად.

შსი ექიმობისა თითოეულ ნახევლად ათას შაურია. ძონსილიუმი (ჩიევა), რომელიც შესდგება სამკურნალოს ყველა ექიმებისაგან, ეღირება შ მანეთი. შარღის თვისებათა გამოკვლევა — ერთი მანეთი; შარღის გამოკვლევა რაოდენობის მხრით — სამი მანეთი; მიკროსკოპით გამოკვლევა ნახველისა — ორი მანეთი; დაზღვლისა (მასაქის), ელექტრანით ექიმობისა და აგრეთვე საავადმყოფოში დაწოლისა და მოვლისა ფასი — გარეგებთ.

მომსვლელ ავადმყოფებს მიიღებენ ბალახენის ქუნაზედ, სტეფანოვის სახლში. მუდმივი ქვეშაგებიან — საწოლიანი სამკურნალო იმყოფება ბოკურის სახლში, მუთათისის ბულვარის პირდაპირ.

სამკურნალოას დარექტორას ს. ბ. თოფურიასი.

შინასნასა: შემკადარი დასკვანა. — არა უწყიან, რას იტყვიან. — ხეკენი შოგზაურობის უგნიშვნება. — ქრისტიანე ქალი ნადსუნისა. — სასიტარო მასალები. — სახლი ამბება და უგნიშვნება. — სიბრძნე ისა მისა ზარაქისა. — გზნცხადება.